

LOM-hört 35

Hemsida: www.projekt-lom.com

Årgång 18, oktober 2011

Red: Henrick Blank m fl

I detta nummer:

1. Ordföranden har ordet	1
2. Ingela Spegel-Nääs - LOM-pristagare 2011	2
3. Projekt LOM på Tranans Dag	2
4. Projekt LOM på Facebook	3
5. "Lediga jobb" inom Projekt LOM	3
6. Årets inventeringar - sänd in dina rapporter	4
7. Rapportering på Svalan - klargörande om skyddsklassningen för smålom och dolda rapporter	4
8. Stränder med höga naturvärden och strandskyddet	5
9. Rapporter och artiklar om lommar	5

Ordföranden har ordet

Så har den 18:e säsongen för Projekt LOM avslutats. Vid månadsskiftet september-oktober hade vi fått resultaten från årets fältarbete från drygt 50 personer, så det är ännu för tidigt att våga sig på en bedömning om årets häckningsutfall. Stort tack till er alla som besökt storlomssjöar och smålomstjärnor under den gångna våren och sommaren - vare sig du redan har rapporterat eller om du tillhör dem som kanske behöver just den här påminnelsen för att skicka in årets resultat.

För dina uppgifter är viktiga och värdefulla, för att vi skall kunna få en så bra bild som möjlig för hur det går för två fågelarter där vi i Sveriges har ett internationellt ansvar. För vart år och varje häckningssäsong som gått har värdet av våra nu ganska långa observationsserier visat sig vara alltmer värdefullt. Vårt samlade fältarbete är en god investering också i det framtida fågelskyddsarbetet. Med data från ännu ett år växer också värdet av det arbete som gjorts tidigare, och som redan sagts vid flera tillfällen - lommarna är långlivade fåglar där det behövs långa dataserier för att kunna göra bra bedömningar om nivåer och trender i häckningsutfallet. Skulle man sätta en procentsats, är en investering i LOM-inventeringar antagligen en säkrare placering än pengar på bank eller aktiefonder just nu.

Flera av personerna i Projekt LOMs ledning har varit med sedan starten 1994. Några av oss hänger gärna med några år till, men frågan om nyrekrytering till styrelseposter och andra funktioner blir alltmer aktuell. Om du är intresserad av att arbeta tillsammans med oss i Projekt LOMs ledning är du VÄLKOMMEN - fler tankar om detta finns utvecklade under rubriken "Lediga jobb inom Projekt LOM."

Med dessa rader önskar jag er alla en trivsam höst och övervintring till nästa lomsäsong, 2012. Om du vill använda en del av tiden till att informera dig om vad vi gjort inom Projekt LOM sedan starten 1994, finns olika rapporter och artiklar från 1999 och framåt sammanfattade i det här numret. Och om någon till äventyrs ännu inte har införskaffat boken om "svenska lomvatten", finns den fortfarande på lager hos Naturbokhandeln (www.naturbokhandeln.se, tel. 0485-444 40). Dessutom finns numera möjligheten att hålla sig uppdaterad med oss via Facebook – se mer om detta längre ner!

Henrick Blank

Ingela Spegel-Nääs – LOM-pristagare 2011

Ingela är vid sidan av sitt lärarjobb bland annat medlem i styrelsen för Leksands Fågelklubb. Intresset för fåglarna, och inte minst lommarna, har funnits med sedan barndomen, och hon kom i kontakt med inventeringsarbetet då hon studerade ekologi på högskolan.

Inom ramen för sitt uppdrag inom Leksands fågelklubb har hon bland mycket annat initierat inventeringar av de båda lomarterna i kommunen. Hon gör en stor del av fältarbetet själv men har även engagerat andra medlemmar i arbetet. Ingela har genom sitt initiativ skapat en förebild som tjänar till efterföljd, t.ex. för andra lokala och regionala föreningar och kretsar inom Sveriges Ornitologiska Förening och Svenska Naturskyddsföreningen. Med liknande insatser på andra håll skulle vi tillsammans kunna bygga upp en mera stabil och långsiktig uppföljning av både storlommen och smålommen.

LOM-priset delades ut den 26 mars, då ordföranden i Leksands Fågelklubb, Stefan Müller och Uno Skog från Projekt LOM överraskade Ingela under en lärarkonferens.

Årets LOM-pristagare, Ingela Spegel-Nääs (till vänster) och Uno Skog. Foto: Dalarnas Tidningar

Projekt LOM på Tranans Dag

På alltfler håll i landet arrangeras årliga "fågelmässor" i större eller (mera ofta) i mindre skala, och sedan några år Tranans Dag ett årligt arrangemang vid Hornborgasjön.

I år gick Tranans Dag av stapeln helgen 9-10 april. Projekt LOM var på plats - för att svara på frågor och diskutera lommar - och att till de som var mer "shoppingsugna" kunna erbjuda boken om 'I svenska lomvatten', vykort m.m. På lördagen var det Henrick Blank och Owe

Arnoldsson som hade ansvaret, på söndagen Jenny Pleym och Mats Eriksson. Jennys västgötaspetsar Molly och Peggy betedde sig exemplariskt och var givna publikmagneter.

Totalt besöktes Tranans Dag av ungefär 25 000 personer, dvs. ungefär dubbelt så många som antalet tranor som under dagarna kunde beskådas på våtmarkerna 200-300 meter från utställningstältet. Där fanns även flera hundratals sångsvanar och därefter var bläsanden den tredje vanligaste arten (och bland dessa hittade en av besökarna en amerikansk bläsand).

Även om Hornborgasjön inte är någon perfekt lokal för just lommarna, nådde vi under de två dagarna många människor med skiftande bakgrund - från en och annan namnkunnig fågelfotograf till personer som stiftade bekantskap med lommarna för första gången. Medverkan i den här typen av arrangemang tror vi bara kan vara till fördel - både för lommarna och för Projekt LOM.

Jenny Pleym och Mats Eriksson vid Projekt LOMs utställningsbord på Tranans Dag. Foto: Kristina Eriksson

Projekt LOM på Facebook

Många av oss ägnar en allt större del av vår tid rum framför datorn. Troligen är det minst lika bra som att sitta framför TV:n och dessutom kan man ju på olika sätt umgås med sina vänner via datorn. Nu kan ni på detta sätt också umgås med Projekt LOM/Svenska lomföreningen.

Vi finns numera på Facebook! Från och med nu kommer vi att skicka ut kortare information när lämpliga tillfällen ges och framför allt har ni som medlemmar eller andra som bryr sig om lommar chansen att lätt skriva till oss och till varandra. Skriv in Projekt LOM i sökrutan på Facebook så kommer ni få träff och kunna se vad som är på gång. För mer detaljerad info, dokument med mera hänvisas man fortfarande till vår hemsida. Den skall på intet ersättas av Facebook-sidan.

”Lediga jobb” inom Projekt LOM

Flera av funktionärerna inom Projekt LOMs styrelse har varit med sedan ända sedan starten 1994. Några av oss är gärna med i ledningen av föreningen under ytterligare några år, medan andra har låtit förstå att man kanske även vill använda sin fritid till andra intressen. Således kommer Jenny Pleyrn att lämna sitt sekreteraruppdrag vid kommande årsmöte under våren 2012 (men vi räknar med att Jenny och hennes sambo Ronny Fallberg har fortsatt koll på storlommarna i Frisjön, i närheten av där de bor).

Det finns alltså några vakanser - både vad gäller funktioner i styrelsen, eller andra uppdrag, och vi välkomnar nya medlemmar som är intresserade av att ta del i arbetet med att leda vår verksamhet. Och vi ser gärna en geografisk spridning - Projekt LOM arbetar ju över hela landet, varför det ibland kan vara svårt att för föreningens ledning ställa upp och delta i olika arrangemang och aktiviteter, inte minst på grund av långa resvägar i vårt avlånga land.

Har du inte möjlighet att delta i styrelsens arbete, finns det andra uppgifter. Det kan t.ex. vara att representera Projekt LOM vid arrangemang av typen 'Tranans Dag' på andra håll i landet, eller att arrangera en temadag för lommarna i den lokala/regonala fågelföreningen, eller naturskyddskretsen. Vi skulle också uppskatta om någon har möjlighet och kompetens att ansvara för ett mer varierat innehåll och gärna snyggare layout av vårt nyhetsbrev LOM-Hört.

Hursomhelst - har du intresse av att mera aktivt delta i föreningens arbete - inom styrelsen eller på annat sätt - är du VÄLKOMMEN att höra av dig till Henrick Blank (henrick-blank@webaid.se, tel. 070-340 10 11) eller Mats Eriksson (eriksson.tommered@telia.com, tel. 031-94 87 91), gärna i god tid till nästa styrelsemöte (någon gång i mars-april 2012). Kanske har du egna tankar och önskemål om vad föreningen (och du) kan göra - till gagn för lommarna och fågelskyddsarbetet i övrigt.

Årets lominventeringar – sänd in dina rapporter!

Med höstnumret av LOM-Hört kommer också den årligen upprepade PÅMINNELSEN om att sända in resultaten från årets inventeringar – 2011 blev den 18:e säsongen sedan verksamheten i Projekt LOM startade 1994. Totalt medverkade 126 personer med rapporter för 2010, och vid en avstämning den 1 oktober hade det kommit in uppgifter om årets häckningar från drygt 50 rapportörer. Så vi väntar med intresse på rapporteringen från er som ännu inte hört av sig.

Vi skickar ju numera inte ut några nya inventeringsblanketter i vårutskicket - för att spara både på papper och portokostnad. Blanketter och inventeringshandledning även finns på hemsidan, www.projekt-lom.com, men saknar du möjlighet att hämta hem blanketterna den vägen är du naturligtvis välkommen att kontakta Mats Eriksson (Tommeredsvägen 23, 437 92 Lindome; tel. 031-94 87 91 eller 070-609 94 33) för att få papperskopior hemskickade via posten. Liksom tidigare skickas rapporterna till Mats Eriksson (Tommeredsvägen 23, 437 92 Lindome; eriksson.tommered@telia.com). Om Du redan har skickat in årets rapporter utan att ha fått en bekräftelse via e-post eller "postverkspost" – hör av Dig till Mats. Och det går naturligtvis bra att också skicka in rapporter som till äventyrs blivit liggande sedan tidigare år. Till Dig som rapporterar via SVALAN – meddela gärna detta till Mats Eriksson, eriksson.tommered@telia.com eller telefon 031-94 87 91, för avstämning och så att vi inte missar att notera Dig som medlem för 2012.

**OBS e-postadressen, eriksson.tommered@telia.com
Den tidigare adressen, mke.eriksson@swipnet.se, är nedkopplad sedan några år.**

LOM-rapportering på Svalan - klargörande om skyddsklassningen för smålom och dolda rapporter.

Vi har under våren och sommaren blivit kontaktade av några medlemmar om möjligheten att dölja de observationer man har matat in på SVALAN, i första hand för smålom och eftersom man inte vill avslöja lokalernas namn och läge. Som vi förklarade i informationen om den retroaktiva inmatningen av observationer i vårnumret av LOM-Hört gäller för smålommen (men inte för storlommen) att alla rapporter som rapporteras tillsammans med något häckningskriterium (kriterium 2 = obs i häckningstid, lämplig biotop eller högre) enligt rullningslistan under "aktivitet" omfattas av en s.k. skyddsklassning, som innebär att alla uppgifter om lokalernas geografiska läge visas med 5 km noggrannhet.

De regionala rapportkommittéerna och ett litet urval av handläggare på landets kommuner och länsstyrelser har behörighet att se all skyddsklassad data. Om en person utan behörighet söker data om smålomshäckningar måste han eller hon kontakta en behörig person om detaljinformationen, och kontaktpersonen bedömer om den som frågar är behörig att ta del av de skyddade uppgifterna, så att inte uppgifterna sprids vidare eller missbrukas på annat sätt. Projekt LOM har behörighet för smålommen men inga andra arter.

Vi bedömer att skyddsklassningen bör vara tillräcklig för att ge smålommens häckningslokaler det extra skydd som kan behövas. Man kan även ha i åtanke att under de år som vi har arbetat inom Projekt LOM har vi tyvärr kunnat konstatera att man vid några tillfällen har släppt fram störande verksamheter vid smålomslokaler eftersom beslutsfattaren på kommunen eller länsstyrelsen inte har haft tillgång till uppgifter om smålommar på platsen i fråga.

Om du däremot väljer att dölja din rapportering, är uppgifterna inte tillgängliga ens för de personer som har behörighet för den aktuella arten. Så om du lägger in dina rapporter om smålom (eller storlom) på SVALAN och dessutom döljer dem, som missar vi dem vid genomgången av årets rapportering, och din information kommer inte Projekt LOM tillgodo. Dessutom är informationen inte heller tillgänglig för behöriga personer på t.ex. kommuner eller länsstyrelser, och den kommer alltså inte beaktas om det blir aktuellt att behandla en ansökan om dispens från strandskyddet, anläggning av en skogsbilväg eller vindkraftverk etc. Men om du av någon anledning vill dölja din rapportering men vill att vi ändå skall ha tillgång till den inom Projekt LOM, måste du alltså fylla i vårt rapportformulär och skicka det via "postverkspost" eller e-post.

Stränder med höga naturvärden och strandskyddet

År 2014 försvinner det s.k. utökade strandskyddet, som är ett komplement till det s.k. generella strandskyddet inom 100 meter från strandlinjen som gäller för huvuddelen av landets stränder och kuster. Det utökade strandskyddet gäller för området mellan 100 meter och 300 meter från stranden för en del strand- och kustområden som bedömts vara speciellt värdefulla. Svenska Naturskyddsföreningen har nu inlett ett arbete för att försöka påverka förändringarna, och det är viktigt att både föreningens medlemmar och andra som har kunskap om lokala förhållanden medverkar med information. Indirekt kan ju även lommarnas miljöer påverkas.

Vill du vara med och påverka för egen del sker detta enklast genom att du kontaktar den lokala SNF-kretsen. Mer information om Naturskyddsföreningens initiativ finns på: www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/miljoratt/vart-arbete/utokat-strandskydd/

Rapporter och artiklar om lommar

Över åren har Projekt LOM initierat eller medverkat i flera olika undersökningar, kopplade till bland annat fågelskyddsarbetet för de båda lomarterna. Det har bland annat handlat om för- och nackdelar med fågelskyddsområden, relationerna mellan häckande lommar och kanadagäss, kvicksilverhalter i lomägg och mycket annat. Vi har också gjort mer övergripande analyser av hur storlommens och smålommens häckningsresultat är kopplat till bland annat fiskförekomst och vattenkemiska förhållanden i häckningssjöar och fiskevatten.

De olika rapporterna och artiklarna, från 1999 och framåt finns sammanfattande här, klippt och klistrat från vår hemsida, www.projekt-lom.com (klicka på fliken "Lomartiklar"). För artiklar från senare år finns länkar till pdf-filer – har du inte möjlighet att hämta hem dem men ändå är intresserad av deras innehåll – kontakta Mats Eriksson (tel. 031-94 87 91, eriksson.tommered@telia.com) för en kopia.

Havsfiskande smålommar

1993-97 utfördes den första mer omfattande undersökningen av havsfiskande smålommars boplatsval och häckningsframgång i Sverige. Man kunde bland annat visa att ungrproduktionen var betydligt lägre vid myrgölar, jämfört med tjärnar med en mosaik av öppet vatten, starrvegetation och vitmossegungflyn; antagligen en effekt av skillnader i predationstryck.

Källa: Skyllberg, U., Lessman, J. & Hansson, P. 1999. Häckningsmiljöns betydelse för häckningsframgången hos havsfiskande smålom *Gavia stellata* i Västerbotten. – *Ornis Svecica* 9: 107-120.

Storlommens häckningsframgång och sjöarnas vattenkemi

Det finns ingen tendens till att skillnader i storlommens häckningsframgång i olika sjöar är kopplad till försurningsstatus eller andra vattenkemiska förhållanden. Man bör däremot inte utesluta en långsam och långsiktig försämring av storlommens häckningsframgång i försurningspåverkade sjöar, även om sjöarna kalkas. Slutsatserna bygger på en analys av data avseende häckningsframgång och vattenkemiska förhållandena i 74 sydsvenska sjöar 1994-97.

Källa: Eriksson, M.O.G. & Hake, M. 2000. Storlommens *Gavia arctica* häckningsframgång i relation till vattenkemi, försurning, kvicksilverhalt i fisk och sjöyta i sydsvenska sjöar. – *Ornis Svecica* 10: 95-105.

Lommar och kanadagäss

En enkät om förekomsten av kanadagäss i lommarernas häckningsvatten genomfördes inom ramen för Projekt LOM 1996-99. En sammanfattande bedömning är att kanadagäsens expansion knappast torde utgöra något hot för vare sig storlommen eller smålommen i regionalt eller nationellt perspektiv. Däremot bör man inte utesluta att lommarerna kan missgynnas i enstaka sjöar och tjärnar, men också att kanadagäsens närvaro i vissa fall kanske kan vara till fördel, eftersom gässen genom sitt aggressiva beteende skrämmer bort andra predatorer.

Källa: Eriksson, M.O.G. & Lindberg, P. 2000. Påverkar kanadagässen *Branta canadensis* häckningsresultatet för smålom *Gavia stellata* och storlom *G. arctica*? – *Ornis Svecica* 10: 95-105.

Ringmärkning av lommar

Över 800 smålommar har ringmärkts i Sverige; flertalet efter mitten av 1980-talet och de flesta som ungar i häckningsområdet. Återfyndsfrekvensen är ungefär 8 %. Svenska smålommar har en sydvästlig flyttriktning till marina miljöer i Skagerack, Nordsjön och Biscayabukten. Det finns inga återfynd av fåglar ringmärkta på häckningsplatser i Sverige eller Finland i Östersjön, så de ganska stora antal som övervintrar utefter kusten av Polen och Tyskland torde i huvudsak vara fåglar häckande i Ryssland. Överlevnadsmonstret är det typiska för långlivade fågelarter, d.v.s. ganska låg under de första och andra levnadsåren (omkring 60 %) och därefter betydligt högre (84 % per år). Återfynd under häckningsperioden (april-augusti) antyder att fåglarna i stor utsträckning återvänder för att häcka i samma område som de föddes. – För storlommen är antalet ringmärkta fåglar och återfynd för lågt för en meningsfull analys.

Källa: Hemmingsson, E. & Eriksson, M.O.G. 2002. Ringing of Red-throated Diver *Gavia stellata* and Black-throated Diver *Gavia arctica* in Sweden. - *Wetlands International Diver/Loon Specialist Group Newsletter* 4: 8-13
<http://www.projekt-lom.com/Hemmingsson%20&%20Eriksson%202002.pdf>

Smålommens häckning i det svenska kärnområdet

Omkring en tredjedel av det svenska smålomsbeståndet är koncentrerat till ett ganska begränsat område i landets mellersta delar; Dalarna, Värmland, Västmanland och Dalsland. Under 10 år, 1991-

2000 inventerades ett område med omkring 70 par i Malungs kommun. De flesta paren häckade i gölar och tjärnar <1 ha och hämtade bytesfisk till ungarna i kringliggande större sjöar och vattendrag upp till ett pendelavstånd på 4,6 km. Den genomsnittliga häckningsframgången var 0,76 stora ungar per par och år, men med en vikande trend. Predation under ruvningen var troligen den viktigaste orsaken till misslyckade häckningar, och efter en avbruten häckning ökade benägenheten att överge eller flytta till en närliggande häckningstjärn påföljande år.

Källa: Dahlén, B. & Eriksson, M.O.G. 2002. Smålommens *Gavia stellata* häckningsframgång i artens svenska kärnområde. – *Ornis Svecica* 12: 1-33.

Kvicksilverhalter i lomägg

Kvicksilverhalterna i smålomsägg är omkring 3 gånger högre än i storlomsägg, och för båda arterna är belastningen högre för fåglar häckande på Sydsvenska Högländet än i Svealand. För smålommen är halterna i enstaka ägg så höga (> 6,10 ppm torrsvikt) att man inte kan utesluta risken för störningar i fortplantningen. För storlommen finns en koppling mellan något förhöjda halter och häckning vid försurningspåverkade sjöar. Mot bakgrund av de alltmer uppmärksammade problemen med läckage av kvicksilver deponerat i skogs- och torvmark till yt- och grundvatten är det angeläget med en fortsatt uppföljning av halterna i lomägg.

Källa: Eriksson, M.O.G. & Lindberg, P. 2005. Kvicksilverbelastningen hos svenska smålommar *Gavia stellata* och storlommar *Gavia arctica*. – *Ornis Svecica* 15: 1-12.

<http://www.projekt-lom.com/Ornis%20Svecica%2015%201-12.pdf>

Storlommens häckning och variationer i vattenståndet

Stigande vattenstånd och översvämmade bon torde vara den viktigaste orsaken till misslyckade storlomshäckningar. Vattenståndsvariationerna under ruvningsperioden var i första hand kopplade till regn, men reglering (t.ex. för elkraftsproduktion) kan vara en bidragande orsak. Slutsatserna bygger på uppföljning av häckningsresultatet för 49 par i 43 sydvästsvenska sjöar 1996 samt inventeringar av ett 20-tal par i sjösystemet Fegen-Svansjöarna (i gränsområdet Västergötland-Halland-Småland) 1997-2000, då man försöksvis höll en konstant vattennivå i sjösystemet under maj och början av juni. Genom att hålla en stabil vattennivå under ruvningsperioden (i de sjöar där detta är tekniskt möjligt) kan man minska risken för att storlomshäckningar spolieras till följd av översvämmade bon.

Källa: Hake, M., Dahlgren, T., Åhlund, M., Lindberg, P. & Eriksson, M.O.G. 2005. The impact of water level fluctuations on the breeding success of the Black-throated Diver *Gavia arctica* in South-west Sweden. – *Ornis Fennica* 82: 1-12.

<http://www.projekt-lom.com/Ornis%20Fennica%2082%201-12.pdf>

Storlommen och fågelskyddsområden

För att förbättra häckningsutfallet och minska risken för störningar från friluftslivet har fågelskyddsområden med restriktioner i tillträdet etablerats på flera håll utefter kusterna och i en del insjöar. En jämförelse av storlommens häckningsframgång för par häckande innanför respektive utanför fågelskyddsområden i sjösystemet Fegen-Svansjöarna och i Sottern (i Närke) visade på en ganska liten men positiv effekt. Kontroll av vattennivån under ruvningsperioden bedömdes vara den viktigaste insatsen om man vill förbättra häckningsutfallet, men vid sjöar med ett omfattande friluftsliv kan inrättandet av fågelskyddsområden bidra till en ytterligare förbättring. Vid sjöar med befintliga fågelskyddsområden bör både information till besökande och tillsyn förbättras.

Källa: Eriksson, M.O.G., Dahlgren, T., Holmer, A., Lindberg, P. & Åhlund, M. 2005. Storlommens *Gavia arctica* häckningsframgång innanför och utanför fågelskyddsområden i sjöarna Fegen och Sottern. – *Ornis Svecica* 15: 212-219.

<http://www.projekt-lom.com/Ornis%20Svecica%2015%20212-219.pdf>

Smålommens häckningsframgång i relation till vattenkemi och fiskförekomst i fiskevattnen

Smålommens fiskesjöar är genomgående näringsfattiga. Ungarna överlevnad var högst för par som fiskade i sjöar med god tillgång på laxartad eller mörtartad fisk, men det fanns inga samband i övrigt mellan häckningsframgången och de vattenkemiska förhållandena eller tätheten av fisk. Fortsatt kalkning bedömdes vara en förutsättning för att kunna vidmakthålla tillgången på bytesfisk i de fiskesjöar som är sura eller har en låg buffertkapacitet. Undersökningen omfattade totalt 34 fiskesjöar för smålom i landets mellersta och södra delar, och ungefär 25 % av det häckande smålomsbeståndet i dessa delar av Sverige.

Källa: Eriksson, M.O.G. 2006. Smålommens *Gavia stellata* häckningsframgång i relation till vattenkemi och fiskbeståndens sammansättning i olika fiskevattnen. – *Ornis Svecica* 16: 211-231.

<http://www.projekt-lom.com/Ornis%20Svecica%2016%20211-231.pdf>

Lommar i Västra Götalands län

En bedömning av storlommens och smålommens status i Västra Götalands län, på basis av resultaten av inventeringar inom Projekt LOM 1994-2006. Inom länet återfinns ungefär 10 % av landets häckande bestånd av storlom och 2-3 % av det europeiska beståndet (utanför Ryssland). För smålommen är motsvarande andelar cirka 5 % och knappt 1 %. Västra Götalands län utgör alltså ett viktigt område för framför allt storlommen i både ett nationellt och europeiskt perspektiv. Rapporten har utarbetats på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Källa: Eriksson, M.O.G. 2007. Lommar i Västra Götalands län. Länsstyrelsen Västra Götalands län Rapport 2007:82.

<http://www.projekt-lom.com/Lommar%20i%20V%20Gotaland%202007.pdf>

Vattenkemi och fiskförekomst i storlommens häckningssjöar - och en jämförelse med smålommens fiskesjöar

Storlommens häckningsframgång är bäst i näringsfattiga sjöar med god tillgång på abborre, och ungarnas överlevnad även till goda ljusförhållanden (och därmed bättre möjligheter för föräldrafågeln att hitta bytesfisk). Smålommens fiskesjöar har genomgående lägre pH-värden, lägre buffertkapacitet och mindre klart vatten än storlomssjöarna. Fiskfaunan i både småloms- och storlomssjöarna är den karakteristiska för näringsfattiga sjöar, med dominans av abborre, mört och gädda. Laxartade fisk (främst siklöja) finns i ungefär hälften av storlomssjöarna men i över 90 % av smålommens fiskesjöar. Ungefär 10 % av storlommens häckningssjöar, och kanske mer än 30 % av smålommens fiskesjöar, har en vattenkemi som bedöms göra dem sårbara för exponering av lufttransporterat kvicksilver som deponerats via nederbörd i sjöarnas tillrinningsområden.

Källa: Eriksson, M.O.G. & Paltto, H. 2010. Vattenkemi och fiskbeståndens sammansättning i storlommens *Gavia arctica* häckningssjöar, samt en jämförelse med smålommens *Gavia stellata* fiskesjöar. – Ornis Svecica 20: 3-30.

<http://www.projekt-lom.com/Ornis%20Svecica%2020%203-10.pdf>

En sammanfattande bedömning av status, hotbild och förvaltning av storlommen och smålommen i Sverige

En rapport på drygt 100 sidor, med en samlad bedömning av status, hotbild och behov av åtgärder för storlommen och smålommen. Här sammanfattas resultaten av inventeringar och annat arbete inom Projekt LOM under perioden 1994-2008.

- Storlommens ungrproduktion bedöms ha varit tillräcklig för att kompensera för den årliga dödligheten, men man kan inte utesluta en försämring av häckningsutfallet i Svealand. Huvuddelen av landets storlommar häckar i sjöar större än 10 ha, men bara ett fåtal av sjöarna som är mindre än 1 km² hyser mer än ett revirhållande par. Kontroll av en stabil vattennivå under ruvningsperioden torde vara den enskilt viktigaste åtgärden om man vill sörja för goda betingelser för häckande storlommar. Restriktioner i tillträdet till häckningsöar och -holmar kan ge en positiv tilläggseffekt i sjöar med omfattande friluftsliv, och där variationer i vattenståndet inte bedömts vara något problem.
- För smålommen har ungrproduktionen genomgående varit bättre i Norrland, jämfört med övriga landet, och det är tveksamt om häckningsutfallet i Svealand och på Sydsvenska Högländet varit tillräckligt för att kompensera för den årliga dödligheten. Det långsiktiga säkerställandet av goda bestånd av laxartad och/eller mörtartad fisk i fiskevattnen torde vara den enskilt viktigaste åtgärden för smålommen, och fiskesjöar i riskzonen för återförsurning bör ges prioritet för fortsatta kalkningsinsatser.

Rapporten har utarbetats med ekonomiskt bidrag från Naturvårdsverket.

Källa: Eriksson, M.O.G. 2010. Storlommen och smålommen i Sverige - populationsstatus, hotbild och förvaltning. - Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm och Svenska LOM-föreningen/Projekt LOM, Göteborg.

<http://www.projekt-lom.com/Lommar%20status%20hotbild%20etc%202010.pdf>

LOM-Föreningens styrelse

- Henrick Blank (ordf.), Klerebo Bergsäter 2, 564 91 Bankeryd; 070-304 10 11, henrick.blank@webaid.se
- Jenny Pleym (sekr), Tyvik 1, 511 74 Skephult; 033-35 30 13, Jenny.Pleym@boras.se
- Karen Lund (kassör), Oxtorgsgatan 12 D, 575 38 Eksjö; tel. 0381-140 11
- Owe Arnoldsson, Arnåsholm, 330 26 Burseryd; tel. 0371-521 00, 0485-441 15, owe_arn@hotmail.com
- Mats Eriksson, Tommeredsvägen 23, 437 92 Lindome; tel. 031-94 87 91, 070-609 94 33, eriksson.tommered@telia.com
- Peter Lindberg, Zoologiska inst., Box 463, 405 30 Göteborg; tel. 031-773 36 42, 070-209 23 15, peter.lindberg@zool.gu.se
- Uno Skog, Stilvägen 34, 791 44 Falun, tel. 023-100 48, uno.skog@spray.se